

SUMARI:

CRÒNICA LOCAL. — MAR I CEL: *Roser*. — CARACTER DE LA MONARQUÍA CATALANA: *Martí Roger*. — PERFUMS D'ÉGLOGA: *Joan M.ª Feixas*. — FLORENCIA: *Mossèn Josep Palomer*. — PÒRTIC: *Joan Arús i Colomer*. — RECORDANT: *B. A. Mauri*. — DE L'ESTRANGER. — LLIBRES. — DE TEATRE. — SPORT. — MUSICALS. — PUBLICACIONS REBUDES. — MOVIMENT DEL PORT. — OPERACIONS DE LA CAIXA D'ESTALVIS. — REGISTRE CIVIL.

Crònica local

Aurenets fòra, la castanyera instal·lada en l'encreuament de les carreteres, penjolls de butifarra a les carniceries; fasols i mongetes a taula; adultes qui van a llicó; el campaneig qui anuncia el rosari quan ja la fosca impera; aparició d'algún abric entre capells de palla; aparellament de les barques de bou; tots els signes de tardor apareixen tristament; més encara en el començament d'Octubre hi ha el ròssec estival, car els tertulians de cafès i de casinos, a qui la fresca sobtada del més anterior reclogué, tornen a matar el temps a l'aire lliure.

El col·legi dels Germans de la Doctrina Cristiana és regit pel germà Claudi, en substitució del germà Herène qui fou destinat a Premià. En l'escola municipal el professor en Lluís Capellà renuncia son càrrec.

No volem deixar d'esmentar l'embarcament importantíssim efectuat per la Corchera en el vapor «Ruby» nolisat per son compte de lo qual tothom parlà impressionat i no podia menys d'esser aixís, car la remesa se componia d'unes 5.000 bales de discs, valorades en més de dos milions de pessetes, i se'n parlà més encara perquè aqueix vapor nolisat per Palamós i menat a Barcelona excità l'admiració dels habitants de la metròpoli per la circumstància d'esser el primer vapor allí arribat d'ençà de la guerra de nostra patria amb els Estats Units.

També mereix molt lloables comentaris el donatiu de 50 pessetes diàries del se-

nyor Mundet a favor de la vila per tot el temps que duri la guerra.

La cuina econòmica funciona amb molt d'èxit i a gran satisfacció dels obrers.

Obra l'estanc a primers de més la senyora Viuda Xarnach. Se reobra el Cine Ideal, oferint com atractívola novetat, en la primera vetlla, un concert de piano i violins a càrrec dels distingits senyors Ferrer, Bardera i Gelabert.

Omplint de dolor el cor de moltes fadrines, marxa la companyia de soldats essent rellevada per altra companyia del mateix regiment, composta de jovincels no menys aixerrits que els anteriors i tant o més impulsats a cercar amor o amoretes.

Recobra el moll l'aspecte del bon temps amb el moviment de palies.

El dia 6 d'Octubre, aniversari del foc de La Bisbal, veiem un gran foc a les muntanyes de Tossa. Es desgracia fortuïta molt lamentable, de la qual alguns propietaris se'n planyeràn tota la vida. Mentres, d'aquí estant, tothom mira les flames imponents, se cala foc, per rara coincidència, a una xemeneia de la casa de la senyora Viuda de Ramón Casanovas. Dies després, també hi hagué el crit de foc a casa del flequer Llombart. Afortunadament, fou més l'alarma que el dany.

Prova clara de no córrer cèntims és el silenci de manubris.

Un tramontanal mos emborneia el dia mateix del foc, disfrutem de bon temps el dia 8, però el 10, comença la pluja i el llevant mos aporta el temporal obligat, el rentabótes, com diuen els mariners. Estem segurs de que foren molts el palamosins qui no pujaren al Padró a veure la mar de llevant, i, en bona fè, l'espectacle bé valia els passos. Eren belles les onades furioses, colossals, qui, al combar-se, mostraven verdor esmeragdina. L'aiga escumosa, en devassall irat, invadí les obres de la claveria.

Pot felicitar-se la nova companyia d'aficionats de l'èxit assolit el dia 8. Qui podia resistir a la temptació de veure distingides senyoretes a les taules del Teatre Carmen? L'estipendi anava a consciencia de l'espectador. Ja hi havia a l'entrada vistoses safates i canalobres amb molta llum i senyores respectables qui feien molta més claror que els canalobres. Ja és posar en fort compromís la consciencia amb semblants disposicions; però fos que l'entrada s'efectuà a grans empenes, fos que hi hagué molta sang freda, la recaudació, amb fi benèfic, deixà molt que desitjar, més no aixís la representació de les obres que fou molt acurada i meritoria. Els aficionats qui logren delectar, ofereixen més encís que els artistes veritables.

La companyia de «Foc Nou» posa en escena *La Boja* del gran mestre Guimerà.

Mos plau molt que la gent llueixi iniciatives. En Casanovas forma un quintet; uns quants joves organitzen una orquestra. N'Eduard Castelló entra en l'estol de músics qui amenitzen el Cine Ideal.

El distingit comerciant Sr. Busquets lloga la fàbrica dels Hereders de Don Ramón Casanovas.

Amb molta més alegria de la que poden imaginar els forasters veiem a la carretera acopis de grava. Tenim gravat a la memoria que de grava no n'havíem vist d'ençà del maig de 1910.

La Germandat «La Unió» se reuneix el dia 9, el 17 se reuneixen els camàlics i el dia 11 el Casino «La Unió» per a votar la proposició de celebrar la Festa Major sempre en dissabte. Fou rebutjada per majoria. Al Centre Federal i a La Gorga l'aprovaron per unanimitat.

Marxen els soldats enginyers. Mos visita el senyor governador. En trista època de protestes, arriba el nou notari, Don Fermí Pi, a qui donem la benvinguda.

Amb molta solemnitat i gran concurrència celebra la parroquia la festa del Sagrat Cor. El Dr. Balcells, amb gran facilitat de paraula, hi predica sermons en català, assequibles a tots els fedels. La Capella hi canta les composicions distingides a que mos té acostumats.

Navegants i caminants senten alegria al veure la major potencia del far de Sant Sebastià, il·luminós estel qui protegeix tota la nostra encontrada.

Els aficionats, que dirigeix en Pelai Pagés, celebren l'èxit del debut amb dolços i xampany, brindis i dança. En la presidència de la taula hi figura el senyor alcalde.

Descomptats dos o tres dies de bon temps, la pluja envia ses llàgrimes, ara lentament, ara furiosament. Consternats els cercadors de bolets, sospiren i enyoren intensament la bona campanya de l'any passat. Un aire geliu ve del Pirineu. Alguns barrets de palla tranziten heroics. El Centre Federal ja rebruny de la fressa de patins, fressa d'hivern. La fret arriba, la guerra dura, el treball minva. Tristeses, horrors, miseria. Fa bé el poble en apartar les visions tètriques. Cal viure sempre amb santa confiança.

Mar i cel

Sobre la mar immensa emmirallant-se
Estén el cel immens son blau vestit:
Serens o esvalotats, estàn mirant-se
Com dos enamorats, de fit a fit.

Els colors l'un a l'altra emmatllevant-se,
Clarors roents del jorn, ombres de nit;
L'horitzó en els crepuscals inflamant-se
Sembla, per un instant, havé'ls unit.

I són amb llur mantell de núvols i ones,
Dues immensitats blaves, bessones
Que separa l'abisme de l'espai,
Eternament en un desig perdudes.

D'horitzó en horitzó, sempre agegudes
Tocant-se sempre sens juntar-se mai.

Barcelona 1914.

ROSER.

Caràcter de la monarquia catalana

Capítol VI de l'assaig històric social titolat « Gènesi de la monarquia catalana ».

Resumint les coses dites en el capítol anterior: la monarquia catalana es formà agropant els diversos senyorius que es feren independents quan disminuï el poder dels Carolingis, sota la potestat del senyor més poderós, qui per compra, per herència i altres títols de dret civil, que diríem avui, i a més per conquesta, tingué prou forces per obligar els demés senyors a rendir-li vassallatge.

Com és natural, en la constitució d'aquesta monarquia, donada la manera de formar-se, es nota una rica varietat d'organització, que fa que l'esfera d'acció de la llei obligatoria sigui molt limitada, i molt ampla la dels pactes i contractes.

Per això la legislació de Catalunya mai ha cabut dins d'un codi de caràcter científic, com hi va cabre el dret romà dels darrers temps, i com feren que hi capigués Alfons *el Savi* a Castella, a l'edat mitjana, i Napoleó a l'edat moderna, copiant un i altre els principis fonamentals i moltes de les disposicions pràctiques de la legislació codificada per Justinia.

El caràcter artístic i científic de la legislació és incompatible amb la llibertat dels elements socials que integren un estat. Els codis escrits amb un criteri filosòfic i apriorístic sols són possibles en els estats centralitzats, en els quals la llibertat individual, per molt que es reconegui en la llei, no té cap garantia contra l'arbitrarietat d'un cèsar o d'una convenció. A Catalunya el règim de la vida social reposava principalment en la voluntat dels elements que la constituïen, però no en les manifestacions d'una voluntat arbitraria, sinó determinada per les necessitats socials.

Quan els francs l'arrencaren del domini sarraí, els antics propietaris acceptaren les condicions imposades per Carlemany, i les acceptaren també els hispans d'altres terres que s'hi establiren; els beneficiaris distribuïren terres entre els fidels i entre els fills del país mitjançant pactes especials; i el conjunt de totes aquestes condicions, i de tots aquests pactes formaren les regles de la vida social del país. Unes inspirades en les lleis godes, altres en els costums francs, dominaren les que més responien a les necessitats de la terra.

Diffícilment el dret de les persones que no tenien prou forces per defensar-se podia ésser protegit per l'autoritat en aquell temps, no sols a Catalunya, sinó en els demés països; i, per posar remei a aquests inconvenients, se trobaren medis independents del govern: tals foren la *pau de Déu* i la *treva de Déu*.

Per la primera es prohibia atacar les persones i objectes consagrats al culte; les dones, els vells i els pagesos sens defensa; apoderar-se d'animals domèstics i cremar les cases dels pagesos. La treva de Déu prohibia tota hostilitat contra tot-hom en cert temps de l'any i en certs dies de la setmana; havent-se proclamat per primera vegada a Elna l'any 1027. Una i altra assenyalaven penes per als contraventors, havent-n'hi una varietat infinita. I, per mantenir aquestes paus i treves contra els que les violaven, els censataris i els servents emancipats, i totes les gents d'un domini, prenien les ar-

mes; havent-se d'assenyalar com una especialitat del nostre país el naixement del sometent per a la persecució dels lladres i altres criminals.

Quan ja el país anà adquirint una certa unitat, se sentí la necessitat de recopilar els diversos i variats costums. I el comte Ramón Berenguer *el Vell*, de Barcelona, convocà els magnats dels seus dominis, tots vassalls seus, perquè, amb l'ajuda de persones expertes, recopilassin els costums que regulaven la vida social, a fi i efecte que servissin de règim en els judicis.

No són, en llur origen, els Usatges de Catalunya, sinó els de Barcelona; no havent d'entendre's amb aquesta paraula sols la ciutat, sinó tots els dominis del comte. I, aixís que aquest anà adquirint drets sobre els altres comtats, els Usatges s'anaven estenent per la terra catalana; perquè, si bé en realitat no intervingueren en la recopilació més que'ls vassalls d'en Ramón Berenguer *el Vell*, els costums no eren exclusius dels estats d'aquest, sinó propis de tot Catalunya, que no podia considerar-los de cap manera com una imposició barcelonina.

El comte d'Empuries se resistí, no obstant, diverses vegades, a sotmetre's a ses disposicions, al·legant que ell no havia donat consentiment perquè la recopilació regís en sos estats; però la força mateixa de les coses féu que regissin per tot Catalunya, i, sens dubte per evitar que els comtes d'Urgell poguessin al·legar les mateixes raons que'ls d'Empuries, en l'enfeudació de n'Armengol se feu constar quees feia a usatge i costum de Barcelona.

Tot això és un argument més en favor de l'opinió sostinguda en aquest estudi: que en el dret de propietat s'ha fonamentat tot el dret polític de Catalunya i, per tant, de la monarquia catalana; i, si es fes un estudi de la seva evolució, es veuria que en la força de la riquesa dels diferents elements de la nacionalitat se fonamenten les limitacions de la monarquia en els territoris de propietat del rei. Perquè la potestat legislativa que tingueren més endavant les Corts catalanes fou una conseqüència lògica del principi en que s'ha fonamentat tota la vida social del nostre país, no concentrada en un punt determinat, sinó distribuïda per tot el territori. Els senyors de la terra, eclesiàstics i laics, per precisió tenen de donar llur assentiment a les lleis si han de regir en llurs dominis, ja que, dins d'ells, els que conreen la terra i els que presten determinats serveis, vénen subjectes als pactes o al costum lliurement o forçosament admès. I, quan les viles i ciutats gaudeixen d'un règim autonòmic i són propietaries del territori en que radiquen i d'altres terres, necessàriament han de donar també llur assentiment a les lleis si han de regir en llurs dominis. A més, com que el senyor suprem és sobirà amb la condició de respectar els drets de tots els propietaris, quan aquests tenen forces per exigir-ho fan que juri el manteniment d'aquells drets abans d'esser proclamat rei o príncep.

Se me dirà, tal volta, que el principi fonamental del feudalisme, o sigui la confusió de la propietat amb la sobirania, presenta un caràcter general a l'edat mitjana, no podent dir-se que sigui patrimoni d'una nació determinada, i que, per tant, no és una especialitat de Catalunya el caràcter patrimonial de la monarquia.

Es realment una veritat la generalitat del feudalisme a l'edat mitjana; però cal distingir entre monarquies constituïdes, des que neixen, segons els principis feudals, i monarquies en les quals s'ha introduït el feudalisme una vegada constituïdes.

La monarquia catalana, i la francesa de la tercera dinastia, són una conseqüència lògica del principi que el domini d'un territori porta la sobirania del mateix, essent aquesta més o menys limitada segons sigui més o menys limitat aquell. Quan un senyor dels que tenen jurisdicció plena es veu obligat a prestar vassallatge a un altre de més poderós, la possessió del seu domini deixa de tenir plenitut. Tots els senyors de Catalunya es vegeren obligats a reconèixer's vassalls del comte de Barcelona, i també el senyor de l'Illa de França arribà a tenir per vassalls tots els altres senyors de les Gal·lies.

La monarquia aragonesa té un origen completament diferent, malgrat les grans limitacions del poder del monarca. Els nobles, en els primers temps, no són propietaris: són capdills que fan la guerra als sarraïns cadascú pel seu compte, i, al sentir la necessitat d'adjuntar els esforços de tots, elegeixen un cap amb moltes restriccions, sense reconèixer-li gran superioritat. Per això, en la proclamació, li diuen: « — Nos, que valemos tanto como vos, e que juntos valemos más que vos », etc. Naturalment, al fer-se propietaris de les terres conquerides, els costums feudals s'anaven estenent de tal manera per totes parts, que no s'hi pogueren substreure.

Tampoc s'hi substragueren els nobles castellans i lleonesos, malgrat no tenir la independència dels d'Aragó; però, tant en una com en altra monarquia, el poder del rei no arrenca de la propietat de la terra, amb tot i que, en el fet de la veritat, d'ella treu la força el poder de la noblesa.

El caràcter especial de la monarquia depèn, doncs, principalment, de la seva gènesi. Per estar fonamentada en la territorialitat des que apareix per primera vegada a l'història, ha sigut sempre hereditària, al revés de les que es fonamenten en les relacions personals prescindint de la propietat de la terra, que foren electives en llur començament, convertint-se en hereditàries quan el principi de la territorialitat tingué prou força per imposar-se. I, pel mateix principi, l'autoritat del monarca ve limitada pels drets dels propietaris de la terra.

Però les lleis providencials a que estan subjectes els pobles en llur evolució han fet que l'especial organització de la monarquia catalana se circumscrivís dins dels límits de Catalunya.

Per les mateixes raons que va anar estenent l'organització social primitiva a mida que's van anar conquerint territoris catalans als sarraïns, i a mida que els diferents comtats entraren a formar part dels estats del comte de Barcelona, s'hauria hagut d'estendre no sols per València i Mallorca, sinó també per l'Aragó, ja que aquelles foren conquerides pel senyor suprem de Catalunya, i aquest regne, pel matrimoni d'en Ramon Berenguer IV amb na Petronilla, entrà en el poder de la casa comtal. I, no obstant, no fou així. L'intuïció o el talent dels comtes de Barcelona endevinà que a l'Aragó hi havia un poble amb personalitat pròpia, que no es podia confondre amb el català, i que a València i Mallorca hi havia també diferències amb Catalunya, encara que no tant assenyalades com amb l'Aragó; i per això l'organització especial de cada país presenta un caràcter determinat en consonància amb les modalitats pròpies de la raça i del terror: així pogueren viure tots els pobles com a bons germans, sense dominar l'un als altres i sense pretendre cap d'ells separar-se de la monarquia.

Es altament instructiu aquest fet, i cal fixar-hi l'atenció.

La monarquia catalana, amb tot i fonamentar-se en el domini de la terra, no se imposà als altres pobles que entraren a formar-ne part, com s'hi imposà la francesa a pesar de deure sa existencia al mateix principi; i altres monarquies, nascudes per l'elevació d'un capdill que ha demostrat veritables dots de cap militar, i fonamentades, per tant, en el principi electiu. que sembla més liberal i democràtic, arriben a esser més absolutistes i dominants.

Es això conseqüència del caràcter especial que la configuració del territori català, a l'unificar els diferents elements ètnics, va donar a la raça i a la nacionalitat catalana. L'aïllament dels dominis, caràcter distintiu dels francs i dels saxons, se va poder manifestar més a les nostres muntanyes que a les Gal·lies, a pesar que ni en un país ni a la major part de l'altre hi han tingut influència ètnica els francs. I, per altra part, les ciutats mediterrànies, principalment les d'influència grega, han tingut sempre viu el sentiment d'independència. Els actes dels monarques de la casa de Barcelona s'inspiraren en l'esperit del país, com se veuria fent un estudi de l'evolució de la monarquia catalana, de la qual penso haver explicat la gènesi.

MARTÍ ROGER

Perfums d'ègloga.

(D'una col·lecció)

I. AMOROSA.

I vindrà la pastorella
teixidora d'amor fi,
dolça verge encar poncella,
moridora de florí.
I vindrà gentil i bella
— temptadora flor de lli —
i un perfum de meravella
rajarà de cada pí.
I en les valls i fondalades
dançaràn faunes i fades
esvaint la solitud:
que l'amor triomfadora
serà el goig que mai s'esflora
de la meva joventut.

II. LA FONT QUI NAIX...

Pels ignorats camins
la neu s'ha desglaçada,
s'escorre molsa endins
i canta una balada.
Reglima dolçament
per dintre la verdiça,
amb deix d'enyorament
de verge malaltica.
I l'aigua se'n va lluny,
pels reguerols s'esmuny
com d'amfora argentada.
La font ja resplandeix.
I vora el cingle on neix
s'hi llença desmaiada...

III. CAMI DE LA JAÇA

La selva dorm, que el sol crema la terra
i canten les cigales baladreres,
i puja el bell pastor cap a la serra,
camí de la gran jaça i les cingleres.

Camina llargament, i flovioleja
 dolçaines de l'amor emmorenida:
 preludi d'un idil·li que clareja
 demunt de la selva ensopida.
 I abstret, veu allunyar-se la vacada
 que esflora tot l'herbei de la clotada,
 i es perd folla de llum, balandréjant...
 El sol de Juny travessa la roureda.
 I en el camí qui mena adalt la cleda
 retruny plàcidament l'eco d'un cant.

IV. AQUELLA OFRENA...

Ella venia de la font dels cims
 fresca i gentil, com una rosa encesa,
 i em regalaven dolços degotims
 del bell encant de la seva nuesa.
 La meva veu la ferí amb l'accent
 d'un aleteig amorós de pregaria,
 i ella va obrir els seus ulls dolçament,
 esmaperduda en la vall solitaria.
 — Bella pastora de la rodalia,
 ma boca aixuta bé es remullaria
 si un gotimall del vostre gerricó
 pogués copçar-ne, que Deu vos n'hi do. —
 I ella em goitava formosa i morena,
 i vaig endû'm l'encís d'aquella ofrena...

V. L'ENYORANÇA

DELS CIMS.

Blanca clavellina
 s'és tornat la nina,
 l'exode d'amor
 fa migrar son cor.
 Núbil infantina
 que el desig domina,
 cerca la rojor
 d'una posta d'or.

I l'encant dels cims
 s'aboca als abims
 de la llunyedança...

I la verge en flô
 guaitant l'horitzó
 plora d'enyorança...

JOAN M.ª FEIXAS

Girona.

FLORENCIA.

Divagava després per les llargues i formoses galeries del Palau Pitti de Florença; d'aquell Palau que Leonor de Toledo va portar en dot a Cosme de Mèdicis; d'aquell Palau immens, grandios i originalíssim que, aixecat aital una construcció de titans sobre enormes voltes etrusques, sembla talment una ben fornida ciutadela. — Parava gran atenció en aquella munió de pintures firmades pels més grans pintors del món, les quals omplen llargues galeries; amb una especie de recolliment religiós contemplava eixos gegants de l'art davant llurs obres exquisides... I veia a Rafael d'Urbino, l'artista per excel·lència, guaitant amb lleu somriure les seves «*Madonnas della Segliola, dell'Impanata i del Baldachino*» tan delicadament delineades sobre fusta; a Miquel Angel, el colós del dibuix, contemplant les seves «*Parques*» qui recorden aquelles bruixes tètriques de Macbeth; a Perugino, el de la delicadesa, retocant les línies ja perfilades d'una «*Madonna*» de conjunt idealíssim; a Tizià, el del clar-obscur i forta tonalitat, admirant encara encisat la seva «*Bella*» que amb tanta dalior va retratar com a ideal suprem que era de la seva existencia; al nostre Ribera, el de les figures ascètiques, mirant de lluny i amb esguard beatífic les sublims imatges de «*Sant Bartomeu*» i del penitent «*Sant Francesc*»... I veia a Juli Romà, el qui va heredar l'enginy admirable del pintor d'Urbino; al Domenichino, sadollat de misticisme; a Andreu del Sarto, el de les gaies formes; a Joaquim Palma, el dels excessius refinaments de línies generals; a Caravaggio, l'enamorat de formes molçudes... I veia, per fi, a Rubens, a Vinci, a Pordenone, a Correggio, i a una llarga tirallonga de reputats artistes, qui amb els pinzells a la mà semblava que retoquessin llurs obres immortals que enjoiem les galeries esveltes... I desapareixia la visió, quan sortint del Palau i travessant aquell pont feixuc que, passant sobre l'Arno uneix amorosament la bella ciutat de les flors, vaig trobar-me, després de recórrer-la minuciosament, davant la cèlebre Loggia di Lanzi. — ¡I allà altra volta artistes! ¡Com s'hi coneix en eixa ciutat l'influència dels Mèdicis! ¡Com se distingeix la patria del Dante! I front per front de la Loggia, tan aviat dirigia les mirades vers aquelles arcades punxagudes de goticisme altament estètic, com vers les estatués belles de «*David pastor*» que tant nom donà a Miquel Angel i del «*Perseo*» que escampà per tats indrets el nom il·lustre de Benvenuto Cellini. Vaig entrar en el *Battisterio*, remenant aquelles portes que tan primorosament va esculpir Ghiberti, i d'una tan exquisida ciselladura que algú ha dit se feien mereixedores d'esser les portes de la Gloria; en la Catedral, se me feu simpàtica l'airosa cúpula de Brunelleschi; i em vaig acostar a les fredes lloses dels sepulcres que Miquel Angel va esculpturar per a guardar les despulles d'aquells Mèdicis històrics... I com ombres silencioses, veia aixecar-se'n les figures d'eixos Senyors qui donaren tant de llustre a la ciutat, i qui obriren de bat les seves portes llur als conreuadors de lo bell.

MOSSEN JOSEP PALOMER

RECORDANT.

Oh Palamós del meu record! Palamós de l'any 1853, temps en que foren començats els treballs de la carretera de Girona! Aleshores, el meu poble va començar a despertar-se de l'adormiment, conseqüència de la lluita haguda amb les tropes del gran ambició del segle, les quals entraren a la població arrasant edificis i matant a quaranta joves. Va quedar Palamós tan desmembrada i pobra que fins a l'any 1840 no s'hi construí cap casa.

Els treballs de la carretera rebaixaren les penyes que hi havia des del carrer del Perill fins a la Plaça de Sant Pere, antigament del Dreçanal, per a construir una muralla; desaparegueren les coves dels Miradors les quals se trobaven sota el terrat de la casa que és avui encara del senyor Forn; quedà cegat l'antic pou de Sant Telm, ont anaven a buscar aigua els mariners, situat sota la rampa que va de la plaça de Sant Pere a la platja, substituït més tart per la font del Gremi, actualment barraca i soplug dels carrabiners.

Com a resultat de la millora, les barques que feien el cabotatge fins a Barcelona no foren posades a la platgeta, sota els Miradors, i les dreçanes foren dutes a la Platja, avui lloc de les cases dels senyors Martí Montaner, Miquel Gubert i Viuda de Roger.

La Catifa era la platja de les barques en temps d'estiu, però, amb l'objecte de transportar pedra per a les reparacions del moll, el cos d'enginyers hi feu una muralla, impossibilitant, aixís, el servei de marina.

L'any 1865, se construïren les cases del senyor Danés, i, gairebé a la mateixa època, començaren els treballs de la carretera de la farola, lloc ont hi havia una torre que fou, en altre temps, molí de vent. Encara avui es conserven els fonaments de la paret que el resguardava de la part de mar i que ara serveixen per a descansar els braços quan un hom vol admirar l'immensitat blava.

Sota la farola existeix una roca que tenia per companya una de més petita. En la més petita s'hi veia gravada una mà, de la qual ne deien els antics mà del Gegant. Segons llegenda, era la del famós Roldàn de qui tantes proeses se conten. Amb l'idea de tancar el freu de la Galera i matar les rompents de llevant, els palamosins de l'any 1818 feren caure al mar la roca petita i volien fer igual amb l'altra, més no pogueren.

Al costat de l'antic molí hi havia les ruïnes de la casa del moliner. D'allí arrenca-va un estret camí que seguia les penyes.

La llum sideral, colocada a la punta del moll, desbancà el pobre i antic fanal de la plaça de la Murada, clavat a la casa del senyor Guiteras. Aqueix fanal era mantingut pel gremi de mariners. Oh bell temps de les dreçanes! Ja no més se conserva un feble record i encara és no més en l'ànima dels vells. Els oficis de caràcter marí se són ben perduts. El gremi de mariners és dissolt. Arreu se nota una depressió de les coses del mar: fins en l'iglesia ha mort la devoció a Sant Pere i a Sant Telm, devoció que arribà a ésser molt gran en el temps floreixent del gremi de mariners, com ho proven les banderes i el vaixell d'argent que encara es conserven.

Es de desitjar, oh Palamós, que en aquest temps de febre i de lluita industrials mantinguin els teus fills la santa pau i hospitalitat que per molts sigles tingueren.

B. A. MAURI

PÒRTIC (1)

Per l'inescrutable camí de la vida,
devers el misteri de lo inonegut,
a l'impuls d'una ansia d'avençà infinida,
va l'errant poeta de ma joventut.

Les seves sandalies son empolegades
pro els seus ulls fulguren d'un fulgor diví,
i entre les mans joves porta amonjoiades
les flors escollides fent el seu camí.

Flors de maravella; polícromes flors
que en l'herba dels marges, subtils s'han desclos
exhalant aromes suaus de poesia;
flors que ara consagro fervorosament
a la dama ignota del meu pensament,
princesa llunyana de ma fantasia.

JOAN ARÚS I COLOMER.

(1) Del llibre *Cançons al vent*.

De l'estranger

Nosaltres rès podem ni devem afegir a les noves sovint tan contradictories com detallades que la premsa quotidiana publica de la terrible guerra que assota la major part de les nacions d'Europa, destruint de les unes a milers les vides humanes, cremant-ne les llars i enderrocant-ne les fàbriques i els monuments, i de les altres paralitzant la vida industrial i el moviment econòmic. Més, tan aquelles com aquestes, encara que esdevingués avui mateix la benaurada sort de termniar tota acció bèlica, se ressentiràn per llarg temps d'aital sotregada i dels danys crudels i de les perdues punyentes que hauràn sofrides. Déu Nostre Senyor s'apiadi de nosaltres i faci renéixer ben aviat la pau que ens ha de portar nous dies de benaurança i de prosperitat.

* * *

Cal esmentar la mort de varies personalitats de relleu de diferents nacions.

L'enlaira da figura de l'eminent patriota francès el comte N'Albert de Mun, es desapareguda. Fou sens dubte un dels més purs representants del *gentilhomme* francès, de la generació de soldats i dels homes d'acció. Parlamentari eloqüent, polític ardent i acadèmic perfet, la passió de la seva vida fou el compliment del deure i de son ideal de cristià, la defensa de la França, de l'exèrcit, de la democràcia, de la fe religiosa i de la llibertat de consciència.

El rei de Rumania Carles de Hohenzollern és mort a l'edat de setanta cinc anys. Son regnat de 50 anys no fou pas sense grandesa; sos esforços vers el desenrotlló

industrial i econòmic de Rumania, n'han fet un país fort i ric, àrbitre en moltes ocasions de les qüestions d'Orient.

Es desaparegut en una hora greu per a son país, en la qual el nou rei, En Ferràn, tindrà greus responsabilitats davant les aspiracions del poble rumà.

La mort del cardenal Ferrata, secretari d'Estat del Vaticà, ha sigut la crudel perdua d'un preciós col·laborador per al Sant Pare, Benet XV, i d'un bon servent per a l'Església. Sa vida constituí un treball diplomàtic considerable a França, a Bèlgica i a Suïça, on gracies a son enlairat talent, i a sa gran facilitat d'assimilació, sabé planejar-hi les dificultats que fou cridat a resoldre i sortir de les ocasions difícils i de les tasques delicades amb tacte, dexteritat i prudència.

El marquès de San Giuliano, ministre d'Estat italià, també és mort a mitjans del mes d'Octubre. Sa política ha sigut molt discutida i diversament apreciada i en general judicada contrària als llegítims anhels i a les vives aspiracions del poble italià. La premsa reconeix emprò son enlairat patriotisme, sa intel·ligència desperta i son talent especial en matèries de política estrangera.

* * *

L'actitut insegura i indefinida de les nacions balcàniques no beligerants continua essent una incògnita i un enigma. Es veritat que tant la Rumania, com la Bulgaria i la Grècia se són declarades neutrals en el conflicte europeu actual, emprò, com que ningú sab lo que pot esdevenir, com que les aspiracions, els interessos i les ambicions dels pobles són l'inspirador de la norma de llur política i de llur conducta, se tem sempre que sorgeixi una inesperada guspira que encengui i propagui per aquell costat el foc que està consumint i aniquilant les grans nacions d'Europa.

La Grècia, per boca del president de son govern, En Venizelos, ha sigut la única que ha manifestat clarament i obertament en ple parlament, que vol restar neutral, emprò que té un compromís d'aliança amb Servia, que complirà si es presenta un *casus forderis*. Que desitja emprò que la guerra que devasta l'Europa no es propagui a la península dels Balcans, la pau de la qual no serà pas torbada per ella, que necessita repòs i tranquil·litat després de les recents guerres sostingudes contra Turquia primer i contra Bulgaria després.

LLIBRES.

Gènesi de la monarquia catalana. — Obra de nostre director en Martí Roger, de la qual transcrivim un capítol en el present nombre.

Cançons al vent, llibre de poesies d'en Joan Arús i Colomer. — Es el primer pas d'una figura rellevant moguda de sincera vocació o no és més que un fulgor lleu i passatger de joventut? Aqueix dubte sensible que crítics i profans experimenten davant l'obra primera d'un autor, desapareix a la lectura de «Cançons al vent». La facilitat en el mecanisme poètic i les espurnes de vera inspiració proven que l'obra, llegida per nosaltres amb plaer, és la base d'una vida de poeta. Bé diu el prologuista n'Alexandre Plana al dir que l'esperit dels poetes èpics ha de viure en tensió molt distinta de la dels lírics. Avui dia, gairebé tots els poetes catalans no senten l'ansia de la generació passada de construir un poema; seguint les petjades ruskinianes se

plauen i acontenten en poetitzar les petites coses. L'Arús fa lo propi, però amonstra per sos treballs i preparatius, que té prou saber i traça per a llençar-se a obres de magnitud.

Somniant, de Mossèn Josep Palomer. — Recull d'impressions d'Italia qui revelen molta de cultura. N'ofereim una com a bella mostra.

Mala lleuor. Acaba de sortir aquesta novel·la de nostre redactor en Miquel Roger i Crosa, luxosament editada per n' Octavi Viader, el famós editor del *Quijote*, qui, últimament, ha conseguit assenyalat triomf a l'exposició de Leipzig amb l'obtenció de Medalla d'or. El felicitem calurosament.

De Teatre

Per transpaperar-se l'original, no fou publicada, a temps, la crítica de la funció celebrada per la societat «Foc Nou» en el més de Juliol. Reparem l'omissió, insertant el treball en el nombre present i suplicant mos sigui dispensada la deficiència, qui haurà estat, com és natural, motiu d'estranyesa.

* * *

En la funció que el dia 18 de juliol dedicà als seus socis protectors l'agrupació dramàtica «Foc Nou», posà en escena el sàinet d'en Ramón i Vidalés, titolat «Dilluns de Sabater» i la comedia dramàtica de l'Iglesias, «La Resclosa».

De la primera no direm sinó que, amb tot i els esforços del senyor Plaja, no conseguí treure l'ensopiment que ja en les primeres escenes va apoderar-se del públic.

En quant a la segona sols parlarem de l'interpretació, car l'obra és ja coneguda de tots.

El primer acte fou representat amb tanta cura i voluntat que ningú, que no ho hagués sabut, s'hauria cregut trobar-se davant d'una colla d'aficionats. Podem dir, sens cap intent d'adular-los, que el treball dels senyors Casellas i Vidal fou quasi perfect. La senyora Soto molt bé i el seu pas per l'escena al final de l'acte, digne d'una artista de nom. Els senyors Porta i Fuentes secundaren, airoso, el treball dels companys.

Del segon i tercer acte, si poguéssim prescindir del treball de la senyora Serrats, quasi podríem dir-ne lo mateix que del primer. El treball d'aquesta senyora, ni com a labor d'aficionada podria acceptar-se, car estigué del tot desafortunada. Els demés, molt bé, distingint-s'hi els senyors Casellas i Plaja. L'escena final del segon acte quedà un xic descolorida a causa de retrassarse alguns segons en la sortida la senyoreta Soto, però va notar-se molt poc per la serenitat del senyor Casellas. El lloc ont va notar-se a mancar direcció, assaig o interpretació fou en el final de l'obra. Aquella escena no és lo que els va resultar. El moment de passió va mancar d'intensitat, com la contenció de l'Adrià pels presents i l'intervenció d'en Mingo resulta tot deslligada, lo que priva de que ressaltés el transit de l'ira a la commiseració, que causa aquell efecte tan hermós, mentres el pobre Adrià surt de l'escena ple de gelosia i de vergonya.

Hem fet remarcar aquests defectes, perquè el treball que posaren en el restant de l'obra ens dona dret a exigir-los una perfecció quasi completa en tots els passatges, tant còmics com dramàtics, car tenen condicions per a assolir-la.

Preguem als amics de «Foc Nou» que no prenguin a mal el que retreguem algú

defecte que trobem en l'interpretació de les obres que posin en escena, car, amants com ells de l'art teatral, sols desitgem veure'ls assolir la major perfecció possible dintre l'art que conreen.

El resum de la jornada fou un triomf per als senyors Casellas, Plaja i Vidal i la senyoreta Soto. Bé els senyors Porta i Fuentes com a aficionats, si bé al primer vàrem trobar-li a mancar un xic d'energía i d'expressió i el segon se cimbrejava massa. Amb tot reconeixem en ambdós condicions ben remarcables i esperem veure'ls representar papers pels quals estem segurs, els haurem d'aplaudir.

Com a nota final, felicitem als aficionats de «Foc Nou» per haver adquirit un element de tanta valua com és en Casellas, i, al mateix temps, els recomanem que les altres vegades procurin tenir una característica que no els esguerri llur treball, com hauria passat aquesta vegada, si ells no s'haguessin imposat per la consciència i voluntat amb que representaren l'obra.

*
*
*

El dia 17 d'octubre la mateixa Agrupació posà en escena «La Boja» del gran Guimerà i la divertida peça «La Passió de riure». Aquesta vegada, amb la mateixa franquesa i justícia que en la crònica de la funció passada els prodiguem els elogis, hem de confessar en aquesta que, amb tot i el llur entusiasme, no tenen encara prou força per a posar obres com «La Boja». Es una obra massa grossa i plena de dificultats. En la vida de l'art, com en l'ordinaria, no poden pas donar-se els desenrotllos prematurs. Es precis seguir pas a pas i véncer, d'un a un, els obstacles que en la carrera de l'art se presenten, si l'artista no vol exposar-se a un agotament de forces inútil i en perjudici seu i de l'obra d'art que cau en les seves mans. Cal confessar, per això, que en tragueren tot el partit possible, lo que vol dir que hi posaren tota voluntat i tot l'entusiasme, lo que ja és d'aplaudir, com ho feu el nombrós públic que assistí a la representació: però amb això no n'hi ha pas prou per a als qui anem al teatre a fruir les belleses d'una obra d'art, car aquestes, quan la força dels artistes no està en proporció a la de l'obra, o passen desapercebudes perquè el mateix artista no les ha arribat a capir o resten ofuscades per la falta d'expressió que requereixen moltes vegades les sublimes belleses de la tragedia. Per això recomanem als amics de «Foc Nou» que escullin obres més adequades a llur temperament i facultat.

N'hi han moltes; i els qui els hem vist posar una «Resclosa» amb la consciència que ells ho feren el passat juliol tenim dret a exigir d'ells representacions amb la major perfecció que dintre els aficionats poden dar-se.

En quant a «La passió de riure» sols direm que assoliren l'objecte que es proposaren: feren passar una bona estona a la concorrencia, obtenint una interpretació força arrodonida.

*
*
*

El teatre «Carmen» estava ple, com mai s'era vist, en el debut d'una companyia molt atractívola per la circumstancia de figurar-hi distingides damiseles.

Obrí la sessió «El pintor de miracles» d'en Santiago Rusiñol, una altra gatada de l'eximi autor per a anar-se burlant de totes les figures de l'humanitat. Com en totes les seves obres, un hom hi disfruta i hi riu a tot pler pels bons acudits.

L'execució d'aqueixa obra fou ofegada per l'èxit de «La marcha de Cádiz», sar-

cuèla on triomfaren tots els qui hi sortiren. Basta dir que tots els números foren bisats en mig de gran contentament.

«El Santo de la Isidra» adolesqué de manca d'assaigs.

Caldria anomenar tots els aficionats perquè tots ells sorprengueren al ostentar habilitats d'artista. Farem menció especial del director en Pelai Pagès i d'en Parera, qui fan gala d'un gran domini de les taules. De les damiseles na Maria de les Neus Xicoira excel·la en la declamació i na Llucietta Garriga, en el cant.

A bastament, completa el quadre un quintet esplèndit.

Rebin els aficionats la nostra enhorabona i els nostres desitjos de que llueixin aptituds en obres d'art.

S P O R T

FOOT-BALL. Durant el passat mès d'Octubre s'han jogat els següents partits:

El dia 4, els teams 1.er i 2.^{on} del «Palamós F. C.», celebraren un partit d'entrenament en llur camp; guanyà el 1.er team per 4 goals a 1. Ambdós feren boniques jogades que causaren bon efecte i sensació. Una vegada més ens demostraren llur entusiasme i pogrés an aquest bell sport.

—En el camp del «Ateneu Palafrugell», tingué lloc el dia 18, un partit entre els teams 1.er del Ateneu i 2.^{on} del Palamós. El partit fou empenyadíssim, no logrant uns i alres fer cap goal; solament al donar el referè la senyal d'acabament, els del Palamós entraven la pilota a la porta contrària, cosa que considero com a *goal dubtós*.

—El dia 25, els dos mateixos teams anteriors, se disputaven en el camp del Palamos F. C. Ja del començament es vegé que el partit seria empenyadíssim, car els palafrugellencs hi posaren tota l'ànima, no conseguint cap goal, en canvi els palamosins qui jogaren colossalment, ens hi marcaren 3 a la primera part i 6 a la segona.

Sobresortiren: del Ateneu, el notable davanter-centre en Bofill; i del Palamós, en Joan, García, Roig, Comas, i en Pinyol que fou l'heroe de la tarde; ell sol marcà quatre goals. Fou molt felicitat.

— En Joan Humbert, simpàtic jugador del tercer team del «Palamós F. C.» que dies enrera tingué la desgracia de fracturar-se un braç, ara ja està completament curat i disposat, com sempre, a enlairar el pabelló de la Societat. No cal dir que ens alegrem del seu restabliment.

Procedent de Vistavella (Castelló de la Plana), ahont va anar a passar una temporada, ha arribat el notable davanter-centre del Palamós F. C. en Ramón Salvador. Celebrem que li hagi sigut agradosa la seva estada a fòra, al ensems que desitgem veure'l aviat lluint les seves facultats al camp de sport.

La societat «Palamós F. C.», ha rebut una atenta circular de l'Administrador del «Boletín Oficial de Federación Catalana de Clubs de Foot-Ball», per a veure si es vol subscriure a dit butlletí que aviat sortirà de Barcelona. El preu de subscripció és de dues pessetes el trimestre i 10 cèntims el nombre soït. Sortirà cada setmana.

— **SKATINK-RING.** La nota simpàtica d'aquest mès ha sigut l'obertura del saló de patins del «Centre Federal». Dit saló es veu molt concorregut pels aimants d'aquest elegant sport. Probablement s'obrirà aviat el saló del Casino «El Puerto». Ho celebrarem.—C. Sénrab.

Musicals.

En el quinari dedicat al Sagrat Cor, se distingiren els cantors Suñer, Prats (A.), Perez, Misser i Ferriol. Fou cantada la Missa a Ntra. Sra. de Montserrat de l'eminent compositor en Josep Sancho Marraco. Com a primeres audicions mos oferí la Capella un sublim *Adoro te devote* del mateix autor i un recull de *Eucarístiques* de Mossèn Romeu.

*** Es de lloar que artistes com els germans Miró, Castelló, i Pamies cooperin amb la distingida companyia teatral. Sols mancà en els entreactes l'interpretació d'alguna obra clàssica de llur repertori.

*** En el Cine Ideal, en Ferrer al pianò, en Bardera i en Gelabert amb el violí i en Castelló amb la viola amenitzen les sessions artísticament. També s'esmera moltíssim en el Cine Carmen, el pianista en Ramón Casas.

Publicacions rebudes

De «Lectura Popular»: «Poesíes», de Mossèn Antoni Navarro; «Barcelonines», de Robert Robert; «Poesíes», de Maria Antonia Salvà; «Gutenberg», d'en Joaquim Rubió i Ors; «Poesíes», de n'Isidre Raventós.

Moviment del port des del 31 d' Agost al 31 de Octubre de 1914

ENTRADES		TONELATGE	SORTIDES		TONELATGE
Vapors	38	19.560	Vapors	38	29.560
Barcos de vela	14	761	Barcos de vela	12	607

Operacions de la Caixa d'Estalvis des del 31 Agost al 31 d' Octubre

Nombre d'imposicions	Quantitats imposades	Reintegres	Quantitats pagades	Llibretes noves
82	743	104	5.185'58	1

Registre Civil

Naixements. 1. Innomenada Lumbreras i Comas.—2. Caritat Rosselló i Montaner.—3. Eduard Culubret i Viñas.—4. Josepa Casellas i Pijoan.—5. Innomenada Fausellas i Alabau.—6. Eudald Borràs i Bassó.—7. Francisco Sánchez i Sánchez.—8. Innomenada Bonhoma i Cabré.—9. Innomenada Pallí i Casas.—10. Joan Bofill i Corominas.—11. Teodora Batista i Serralta.

Defuncions. 1. Antoni Ribas i Massanet, 66 anys.—2. Martí Crosa i Reig, 70 anys.—3. Dario Riera i Marqués, 21 anys.—4. Emilia Bosch i Pagés, 20 mesos.—5.—Emilia Roura i Pinsach, 42 anys.—6. Sebastià Pi i Rovira, 42 anys.—7. Pere Batallé i Canals, 25 anys.—8. Emili Rovira i Sureda, 23 anys.—9. Caterina Comas i Rovira, 33 anys

Matrimonis. 1. Ladislau Albertí i Palet amb Ramona Marín i Amer.